

Juha-Pekka Hirvonen

Puhe sankarihautoilla Uukuniemi-juhlassa 1.7. 2012

Minulla on muisto lapsuudestani. Muisto tältä sankarihautausmaalta. Talvipäivä, jo iltaan hämärtyessä. Sellainen, jollaisina kaikki lapsuutemme talvipäivät muistamme. Kävelen täällä isäni kanssa. Oli noin kymmenen vuotta siitä, kun viimeiset sankarivainajat olivat saaneet täällä leposijansa. Isälläni oli kynttilä mukanaan, oli joko itsenäisyyspäivä tai jouluku. Etsimme erästä tiettyä hautakiveä. Isäni oli myös sotaveteraani, mutta ei täällä lepäävien henkilökohtainen aseveli. Suojärvellä asuneena hän oli käynyt sotansa salmilaisten joukoissa. Pysähdymme lopulta erään kiven luokse ja isäni sytyttää tuomansa kynttilän. Minulle hän selitti, että siinä oli saanut viimeisen leposijansa hänen naapurinsa poika, Matrin Mäkelän naapuri.

Vaikka oma perheeni olikin joutunut evakkotielle, se oli säästynyt kaatuneilta. Siksi en ollut aikaisemmin miettinyt tämän sankarihautausmaan merkitystä. Enkä sitä, millaisia tarinoita nämä kiviaidat kätkevät sisäpuolelleen. Mutta nyt, isäni sytyttäessä kynttilää naapurinsa pojan haudalle, aloin ymmärtää lapsen mielessäni, että näiden miesten kohtalona oli antaa kaikkensa synnyinseutunsa puolesta. He kaikki ovat meidän sankareitamme. Mutta ymmärsin myös, että heillä jokaisella oli ollut koti täällä Uukuniemellä, vanhemmat, mahdollisesti vaimo ja muukin perhe, lapsia, minunkin ikäisiäni, ystäviä, naapureita. Jokainen sankarivainaja oli jättänyt tyhjän paikan jonnekin, jokaista heistä kaivattiin kotiin ja arkisiin askareisiin. Kesken kaiken pelot olivat jääneet vaille talonpoikaa, kalamiehen vene odottamaan soutajaansa, kirvesmiehen työkalut ahkeria käsiä. Matriin, Latvasyrjään, Sikopohjaan, Kirkonkylään, kenellä minnekin.

Tuon lapsuuteni talvisen tapahtuman aikoihin, kymmenen vuotta sodan päättymisen jälkeen, jokaisessa uukuniemeläisessä kodissa tai naapurissa oli sodan kokeneita. Sodan seuraukset ja sodan muistot olivat tuohon aikaan uukuniemeläisen yhteisömme arkipäivää. Sodan muistot tulivat myös meidän lasten elämään aikuisten puheiden kautta. Tupailloissa, ompeluseuroissa tai vaikkapa kauemmas evakkoon muuttaneiden sukulaisten vierailujen yhteydessä, kun olimme jo iltaisin lasten keskinäisistä leikeistä uupuneita ja kun tuvan lämpö oli tainnuttamassa meitä uneen, kuulumme aikuisten puheen kuin kaukaa mutta kuitenkin tajuntaamme tunkeutuen. Ja usein tuo puhe oli kääntynyt sodan muistoihin, ihmisiin ja elämään sodan keskellä.

Kun uukuniemeläisiä sankarivainajia tuotiin rintamalta synnyinseudulle, heidät sijoitettiin aluksi kellotapuliin hautausta odottamaan. Kerrotaan, että kun tapulin ovet avautuivat, vieressä toimivassa koulussa opetus keskeytettiin ja oppilaat opettajansa kanssa siirtyivät tapulin luo, tietysti katsomaan kenen kohtalona oli ollut antaa kaikkensa synnyinseutunsa puolesta. Mutta tahtomattaankin tämä ele sisälsi myös nousevan polven kunnianosoituksen näille kaikkensa antaneille. Sanaton viesti siirtyi uudelle sukupolvelle, isältä lapsille, veljeltä veljelle, naapurilta toiselle.

Tämän päivän maailma on tyystin toisenlainen kuin se oli edellä kuvaamani viisikymmentäluvun talvisen tapahtuman aikoina. Suomi on erilainen ja maailma, johon Suomi yhä kiinteämmin kuuluu, on erilainen. Sodan henkilökohtaisesti kokeneiden joukko on entistä harvalukuisempi. Silti puheissa ja väittelyissä kuulee usein vedottavan sotaveteraanien ja sankarivainajien mielipiteisiin, heidän nimissään kannatetaan jotakin aatetta tai asiaa. Vastaavasti väitetään, että sankarivainajat ja sotaveteraanit olisivat olleet jotain aatetta tai asiaa vastaan. Eiköhän kuitenkin ollut niin, että sotaveteraaneilla ja sankarivainajilla oli samalla tavalla erilaisia mielipiteitä kuin meillä nykypäivän ihmisilläkin ja että itse asiassa he taistelivat, että mekin voisimme olla asioista myös eri mieltä. Yhdessä asiassa kaikki sotaveteraanit ja sankarivainajat olisivat kuitenkin olleet yksimielisiä. He haluaisivat, että pidämme hyvää huolta tästä maasta ja maailmasta, jossa elämme ja ennen kaikkea kaikista niiden asukkaista, meistä jokaisesta, toinen toisistamme. Tämän sankarivainajat ovat todistaneet lunastamalla paikkansa tämänkin hautausmaan rivistöistä.